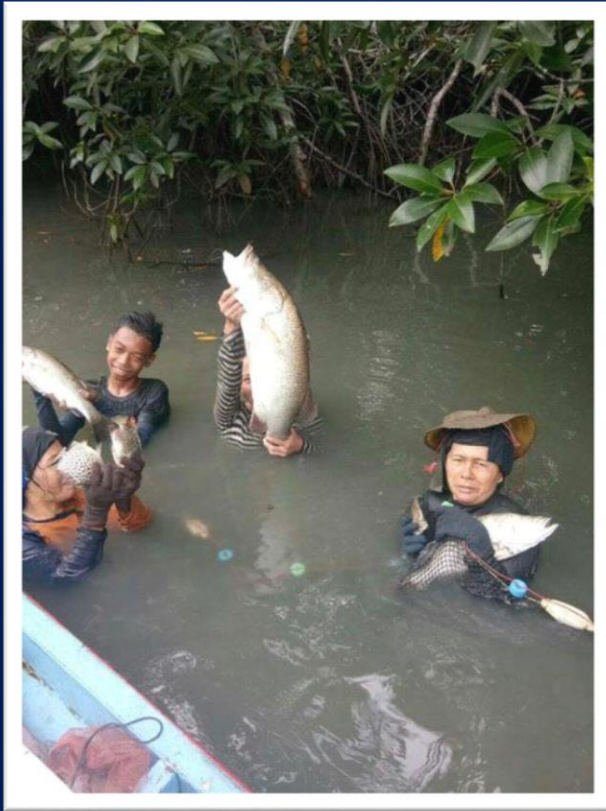

การจับปลาด้วยมือ

วิถีภูมิปัญญาต่อโลละปาทานี

ผศ. ดร. สุมิตรา แสงวนิชย์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

การจับปลาด้วยมือ วิธีภูมิปัญญาต่อโลละปาดานี

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน พุทธศักราช 2565

ลิขสิทธิ์ของผศ.ดร.สุมิตรา แสงวนิชย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

สุมิตรา แสงวนิชย์.

การจับปลาด้วยมือ วิธีภูมิปัญญาต่อโลละปาดานี.—สงขลา : [ม.ป.พ.], 2565.
46 หน้า.

1. การตกปลา. 2. สัตว์น้ำพลอยจับ. I. ชื่อเรื่อง.

639.2

ISBN 978-616-593-353-7

เขียน: ผศ. ดร. สุมิตรา แสงวนิชย์

จัดทำโดย ผศ. ดร. สุมิตรา แสงวนิชย์

ปีที่พิมพ์: 2565

e-mail: Sumitra.ss@ftu.ac.th

Website: <https://www.fstftu.com>

คำนำ

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ซุบฮาน่า ผู้ทรงเมตตา กรุณาปราณีเสมอ

ธรรมชาติที่พระเจ้าสร้างสรรค์เพื่อให้มวลมนุษยชาติได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขสบายมีความมั่งคั่งร่ำรวยยิ่งนัก ไม่มีความบกพร่อง ไม่มีตำหนิในธรรมชาติที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นมา ทุกสรรพสิ่งได้แก่ข้อซึ่งสรรเสริญในความยิ่งใหญ่ ความเกรียงไกรของพระองค์ที่ไม่มีผู้ใดในจักรวาลเทียบเคียงได้เลย ข้าพระองค์ขอน้อมรับอย่างสโรราบต่อเอกองค์พระผู้อภิบาล

วิถีชีวิตภูมิปัญญาที่มนุษย์ได้เรียนรู้และมีการถ่ายทอดกันมากับการมีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติที่มีนิเวศน์ที่สมดุลอย่างเหมาะสมใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทัศนศึกษา การจับปลาด้วยมือที่คลองตูหยง มีความน่าสนใจและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งที่ทางผู้เขียนได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลและรวบรวมออกมาเป็นเล่มเพื่อเป็นวิทยาทาน

สุมิตรา แสงวนิชย์

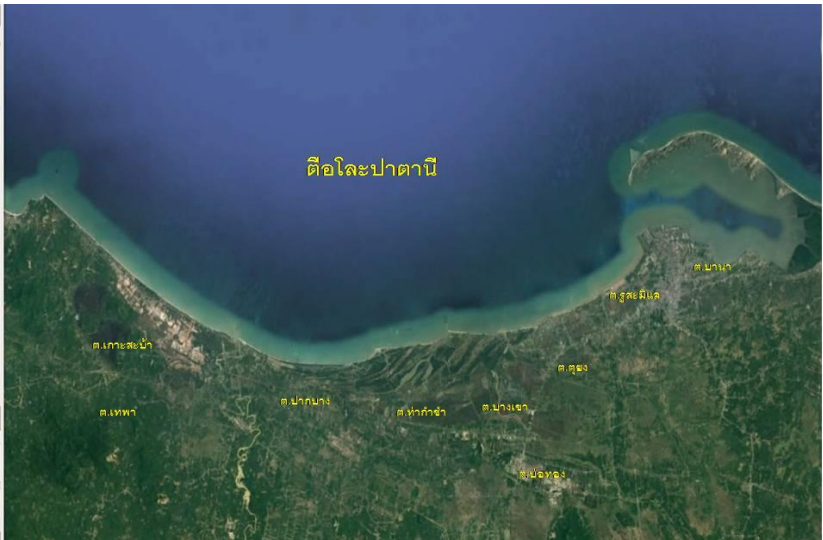
17 มิถุนายน 2565

สารบัญ

	หน้า
ชื่อโลหะปาตานี แหล่งผลิตอาหารทะเลของโลก	1
ประโยชน์ทางนิเวศวิทยาต่อวิถีภูมิปัญญา “การจับปลาด้วยมือ”	4
พฤติกรรมของสัตว์น้ำในป่าชายเลน	6
หลักการจับปลาด้วยมือ	8
ชนิดปลาที่จับด้วยมือ	10
ช่วงเวลาในการจับ	20
ลักษณะพื้นที่	21
เครื่องมืออุปกรณ์ในการจับปลาด้วยมือ	23
แหล่งตลาดซื้อขาย	24
ทีมในการจับปลาด้วยมือ	26
บทสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ	27
การจัดอบรมเรียนรู้ภูมิปัญญาการจับปลาด้วยมือให้กับเยาวชน	40
ลิงค์ที่เกี่ยวข้อง	44
เอกสารอ้างอิง	45

ถือโล๊ะปาดานี แหล่งผลิตอาหารทะเลของโลก

“ถือโล๊ะปาดานี” เป็นคำในภาษามลายู หมายถึงอ่าวปาดานี หากดูแผนที่ในทางภูมิศาสตร์เป็นอ่าวที่มีขอบเขตตั้งแต่บริเวณเกาะชาม อำเภอกะทู้ จังหวัดสงขลาไปถึงแหลมตาชี จังหวัดปัตตานี มีสินทรายใต้น้ำ กองหินโบราณจำนวนมาก และมีป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สมบูรณ์ที่ยังไม่ถูกทำลาย มีแม่น้ำที่สำคัญหลายสายไหลลงสู่อ่าวนี้ได้แก่ แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสะกอม แม่น้ำเทพา ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรี จังหวัดยะลา ไหลออกมาทางปากน้ำต่าง ๆ ลงสู่อ่าวปาดานี ด้วยกับสภาพทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ทะเลเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดจำนวนมากมายมหาศาล ก่อให้เกิดแหล่งทำมาหากินขนาดใหญ่ของชาวประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ในแถบนี้ เกิดชุมชนชาวประมงรอบอ่าวปาดานีเป็นร้อย ๆ ชุมชน มีผู้คนอาศัยอยู่มากมายในลักษณะอยู่ร่วมและพึ่งพิงกับธรรมชาติ เกิดการสร้างอาชีพที่หลากหลายและสร้างรายได้เลี้ยงผู้คนตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงทุกวันนี้ ก่อให้เกิดรากเหง้าในวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาต่าง ๆ มากมายที่เชื่อมร้อยผู้คนในชุมชนต่าง ๆ ให้มีความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 1 พื้นที่ถือโล๊ะปาดานี (ภาพจาก Google Earth)

“คลองตุงหยง” เป็นสายคลองหนึ่งที่แยกมาจากแม่น้ำเทพา ต้นคลองหรือต้นน้ำอยู่บริเวณหมู่บ้านคลองขุด ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ช่วงต้นคลองมีลักษณะเป็นสายคลองแคบ คดเคี้ยว ส่วนกลางคลองผ่านหมู่บ้านตุงหยง สายคลองมีลักษณะกว้างและตรง ส่วนปลายคลองจะไหลผ่านหมู่บ้านคลองควาย หมู่บ้านเกาะแลหนัง บริเวณนี้จะมีลักษณะคดเคี้ยว และแตกสาขามากมายเป็นสายคลองย่อยซึ่งขนานไปกับทะเลและไหลออกสู่ทะเลอ่าวปาดานี

ภาพที่ 2 ลักษณะคลองตู่หยงตั้งแต่ต้นคลองถึงปลายคลอง (ภาพจาก Google Earth)

“คลองตู่หยง” เป็นสายคลองที่อยู่ในป่าชายเลน (mangroves) ซึ่งชั้นระหว่างทะเลถือโล๊ะปาดานีและแผ่นดินเทพา ระบบนิเวศป่าชายเลนบริเวณดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ต้นไม้มีทั้งที่เป็นไม้ต้นและไม้ล้มลุก ซึ่งสังคมพืชบริเวณดังกล่าวเจริญเติบโตได้ในสภาวะน้ำขึ้น-น้ำลง และเจริญได้บริเวณที่มีน้ำเค็มขึ้นสูงสุดกับสภาพที่เป็นดินเลนหรือดินเลนปนทราย สุมิตรา แสงวนิชย์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาผักพื้นบ้านและพืชสมุนไพรบริเวณริมคลอง

คูหึ่งที่มีการกระจายทั่วพื้นที่ตั้งแต่ต้นน้ำถึงระยะ 3 กิโลเมตร พบพันธุ์ไม้ทั้งชนิดไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ปาล์ม ไม้อิงอาศัย กาฝาก และเฟิร์นโดยเป็นพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่แท้จริง และพันธุ์ไม้ป่าบก พืชที่เจริญเติบโตริมคลองจะแบ่งเป็นช่วง ๆ โดยต้นคลองจะเป็นกลุ่มเหือง ปลาหมอ ประทังทะเลและปอทะเลเจริญเติบโตอยู่สองข้างทางของคลอง จากการสังเกตบริเวณนี้มีการขุดลอกคลองทำให้พืชที่ขึ้นส่วนมากเป็นพืชที่ยังมีอายุน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณที่ไม่ถูกรบกวนจะเป็นพืชที่มีอายุมาก ถัดจากนั้นจะเป็นกลุ่มต้นโกงกาง จาก ปอทะเล

ภาพที่ 3 ลักษณะป่าริมคลองคูหึ่ง A บริเวณต้นคลอง B บริเวณปลายคลอง (ภาพจาก Google Earth)

นอกจากนี้ คลองคูหึ่งยังเป็นคลองที่อยู่ในป่าชายเลนที่ซ้อนทับในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาปะช้าง-แหลมขามโดยมีพื้นที่ที่

ซ้อนทับประมาณ 1,555 ไร่ อีกด้วย ซึ่งอำเภอเทพามีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมด 2,127.85 ไร่

ตาราง 1 พื้นที่ป่าชายเลน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ตำบล	สภาพพื้นที่ป่าชายเลน (ไร่)
เกาะสะบ้า	620.53
เทพา	429.02
ปากบาง	1,076.59
สะกอม	1.71
รวม	2,127.85

ที่มา บุญชอบ สุทมนัสวงศ์. 2555. ทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดสงขลา

ประโยชน์ทางนิเวศวิทยาต่อวิถีภูมิปัญญา “การจับปลาด้วยมือ”

สภาพพื้นที่ในทางนิเวศน์ บริเวณป่าริมคลองตู่หยังสองข้างคลอง ส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้ชนิดไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก มีทั้งที่เป็นป่าไม้ดั้งเดิมและเติบโตขึ้นมาใหม่เนื่องจากการขุดลอกคลอง มีความลึกและกว้าง เป็นระบบน้ำไหล น้ำขึ้นและน้ำลง (intertidal zone) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมน้ำทะเลท่วมถึง เป็นดินเลน น้ำกร่อย สองฝั่งคลองจะพบพืชวงศ์โกกงาง สมอ ปาล์ม และเฟิร์นอยู่ริมตลิ่ง เช่น ต้นโกกงาง จาก พรงทะเล ปอทะเล เป็นต้น โดยเฉพาะบริเวณริมฝั่งที่ต้นโกกงางเจริญเติบโตจะเป็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำชุกชุมมากกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากรากของต้นโกกงางที่เจริญยื่นออกมา และบางบริเวณต้นโกกงางเจริญทั้งสองฝั่งคลองจนกลายเป็น “อุโมงค์ต้นโกกงาง” พื้นที่เหล่านี้เหมาะเป็นพื้นที่ในการอนุบาลสัตว์น้ำตัวอ่อน การวางไข่ รวมถึงสัตว์น้ำตัวเต็มวัยที่มาอาศัยเพื่อเป็นที่หลบภัย หาอาหารอีกด้วย ดังนั้น สัตว์น้ำในป่าชายเลนที่อาศัยตามพื้นดินจะมีพฤติกรรมการสืบคลาน เกาะ หรือขุดรูอยู่ตามพื้นดิน พื้นเลนโคลน หรือบางชนิดว่ายอยู่ตามผิวน้ำหรืออยู่รวมกันเป็นฝูง ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอด สาเหตุเพราะสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของระบบนิเวศป่าชายเลน เช่น ภาวะการเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำ ภาวะน้ำขึ้นน้ำลง ปริมาณออกซิเจนที่ต่ำของดินเลน เป็นต้น

ภาพที่ 4 สภาพสองฝั่งริมคลองตู่หยง

พฤติกรรมของสัตว์น้ำในป่าชายเลน

สัตว์ในระบบนิเวศป่าชายเลนประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ สัตว์ทะเลหน้าดิน เช่น หอย แมลง กุ้ง ปู เป็นต้น และ ปลา การอาศัยอยู่ในป่าชายเลนมี 2 แบบ คือ อาศัยตลอดทั้งวงจรชีวิตนับตั้งแต่เป็นวัยตัวอ่อนจนถึงวัยเจริญพันธุ์ เช่น ปู ก้ามดาบ ปูแสม เป็นต้น กับแบบอยู่เพียงบางช่วงเวลาของชีวิต ซึ่งจะพบสัตว์ประเภทนี้บางช่วงวงจรของชีวิตเท่านั้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาอาหาร หรือเป็นนักล่าอย่างปลาทะเลขนาดใหญ่จะว่ายเข้าออกทะเลกับป่าชายเลนโดยอาศัยจังหวะน้ำขึ้นน้ำลง หรือปูทะเล ปูม้ากินหอยหรือปูขนาดเล็ก เป็นต้น บางชนิดอยู่เพื่อผสมพันธุ์ วางไข่ หรืออนุบาลตัวอ่อน เช่น ปลากระพง ปลากระบอก ปลาทุบจะพบมากในป่าชายเลน ปลาเหล่านี้จะมากินแพลงตอนและอินทรีย์สารจากซากพืชที่เน่าเปื่อยที่มีอยู่ในป่าชายเลนมากมาย รวมถึงหลบจากปลานักล่าต่าง ๆ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีสภาพที่เอื้ออำนวย เช่น น้ำมีความขุ่น ความเค็มต่ำ มีโพรงไม้ รากไม้ ต้นไม้ที่ล้มตาย โขดหินให้เป็นที่หลบได้เป็นอย่างดี เช่น กุ้งทะเล อย่างกุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ ปูทะเล แมงดาทะเล เป็นต้น

สัตว์ทะเลจะอาศัยอยู่ตามดินโคลน หรือโคลนปนทรายโดยจะฝังตัวหรือขุดรูอยู่ เช่น ปูทะเล ปู ก้ามดาบ ปูลม ปูม้า ยกเว้นปูแสมจะ

ไต่ตามต้นไม้หรือคลานตามพื้นดิน บางชนิดเกาะตามรากไม้ เช่น หอยนางรม ปลาบางจำพวก เช่น ปลากระบอก จะอยู่กันเป็นฝูงว่ายเวียนไปมา ปลาบางชนิด เช่น ปลาซีตัง ปลาสลิดนอนฝั่งตัวบนพื้นโคลน เป็นต้น ด้วยพฤติกรรมที่อยู่ของสัตว์น้ำดังกล่าวจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์และเกิดภูมิปัญญาในการจับสัตว์น้ำต่าง ๆ ขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม การกระจายของสัตว์ทะเลขึ้นอยู่กับอินทรีย์สารในดิน ความชุ่มชื้นของดิน พรรณไม้ แต่จากการสังเกตบริเวณต้นคลองตู่หยงบางจุด พบว่า บริเวณที่ป่าถูกบุกรุกทำลายด้วยการขุดไถพรวนดินเพื่อเปลี่ยนไปปลูกยางพาราของชาวบ้าน หรือบริเวณที่มีการถางป่าเพื่อใช้ทำนาทุ่งของนายทุนจะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพและปริมาณของสัตว์ทะเลลดลง เพราะที่อยู่อาศัยจากที่กล่าวมาข้างต้นถูกทำลาย น้ำไม่เกิดการไหลเวียนเพราะเปลี่ยนสภาพพื้นที่ด้วยการยกพื้นทำคันดินนาทุ่ง มีการถ่าน้ำเสียหลังจากเลี้ยงกุ้งลงสู่คลองทำให้ลำคลองบริเวณดังกล่าวเน่าเสีย น้ำสีออกเขียวคล้ำและมีกลิ่นเหม็น

หลักการจับปลาด้วยมือ

ชุมชนทุ่งลาน บ้านคลองขุด ตำบลปากบาง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติด้วยวิถีชุมชนที่อาศัย การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เนื่องจากลักษณะนิเวศน์ ดังกล่าว จึงเกิดภูมิปัญญา “การจับปลาด้วยมือ” ขึ้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญา ดั้งเดิมแต่โบราณที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน เป็นมรดกตกทอดที่มีเทคนิคเฉพาะตัวที่ต้องเรียนรู้ ไม่สามารถทดลองปฏิบัติโดยไม่มี ความรู้ และกล่าวได้ว่า วิธีภูมิปัญญา “การจับปลาด้วยมือ” เป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของสายคลองตูหยงอีกอันหนึ่ง การจับปลา ด้วยมือของประชาชนจะมีหลักการที่สำคัญดังนี้คือการจับปลาด้วยมือเป็น การทำงานเป็นกลุ่มที่ใช้ความสามัคคี สัตว์น้ำที่จับได้ของแต่ละคนจะ เป็นสิทธิของคนที่จับได้ แต่หากใครจับได้ปลาที่มีขนาดใหญ่ เช่น ปลา กะพงขนาด 5 กิโลกรัมขึ้นไป ปลานั้นจะนำมาทำบุญร่วมกันแทน ไม่นำไปขาย

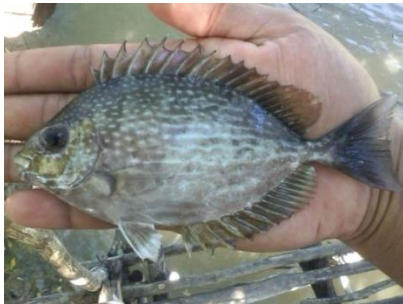

ภาพที่ 5 แสดงการจับปลาด้วยมือในคลองตูหยง

ชนิดปลาที่จับด้วยมือ

สัตว์น้ำที่กลุ่มจับปลาด้วยมือสามารถจับได้ด้วยมือเปล่า ไม่ได้มีเฉพาะปลาเท่านั้น กุ้ง หอย ปู สามารถจับได้เช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับบริเวณพื้นที่ที่ไปจับในขณะนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ที่กลุ่มจับปลาด้วยมือจะจับได้เป็นประจำ เช่น

ปลาตะกรับหรือปลาชี่ตัง (Scats: สกุล *Scatophagus* sp.) อยู่ในวงศ์ปลาตะกรับ (Scatophagidae) รูปร่างกลมลำตัวป้อมสั้นและแบนข้าง หัวเล็ก ปากเล็ก หน้หงา เกล็ดขนาดเล็ก ครีบหลังมีก้านครีบแข็งแหลมคม รวมก้านครีบกันซึ่งจะมีสารพิษ หากถูกตำหรือแทงที่มือจะมีอาการเจ็บปวด สำหรับคนที่แพ้พิษดังกล่าวจะปวดทรมาน 1 วัน

ภาพที่ 6 ปลาตะกรับชนิดต่าง ๆ ที่พบในคลองตูหยง

ปลากระบอกขาว (*Valamugil cunnesius*) จัดอยู่ในวงศ์ Mugilidae เป็นปลาอีกหนึ่งชนิดที่กลุ่มจับปลาด้วยมือจะจับได้เกือบทุกครั้งที่ลงคลอง ลักษณะปลาจะมีรูปร่างเรียวยาวเป็นทรงกระบอก ปากเล็ก ตากลมโต เกล็ดขนาดใหญ่สีเงินเหลือบเขียวหรือเทา มีครีบหลัง 2 ตอน พบได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อยและทะเล อยู่รวมกันเป็นฝูงว่องไว

ภาพที่ 7 ปลากระบอก

ปลากะพง (*Lates calcarifer*) จัดอยู่ในวงศ์ปลากะพงขาว (Latidae) เป็นปลาทะเลที่สามารถอยู่ในน้ำจืดหรือน้ำกร่อยได้ รูปร่างลำตัวหนา ด้านข้างแบน ตาโต หัวโต ปากกว้างยืดหดได้ จงอยปากค่อนข้างยาวและแหลม มีฟันซี่ยาวอยู่บนขากรรไกรบนและล่าง เกล็ดใหญ่มีขอบหยักเป็นหนาม ลำตัวสีขาวยเงิน สันท้องสีขาวยเงิน เจริญเติบโตจนมีน้ำหนักได้ถึง 60 กิโลกรัม

ภาพที่ 8 ปลากะพง

ปลาตุกทะเล (*Platystacus anguillar*) หรือปลาปิ่นแก้ว บางครั้งในพื้นที่เรียก ปลาหมี่หลัง อยู่ในวงศ์ปลาตุกทะเล (Plotosidae) ลำตัวมีเมือกลื่นปกคลุม รูปร่างเรียวยาว ด้านข้างแบน หัวแบนมีหนวด 4 คู่ บริเวณรูจมูก 1 คู่ ริมฝีปาก 1 คู่ และใต้คาง 2 คู่ ครีบอกมีก้าน ครีบแข็งเป็นหยักคล้ายฟันเลื่อย มีพิษร้ายแรง สามารถแทงทะลุเนื้อผู้ที่จับได้ ชอบฝังตัวอยู่ใต้โคลนเลน

ภาพที่ 9 ปลาตุกทะเลหรือปลาหมี่หลัง

ปลากตเขี้ยว (*Hemibagrus wyckioides*) ในพื้นที่เรียก ปลา
ดุกัง เป็นปลาน้ำจืดแต่สามารถเจริญเติบโตได้ในน้ำกร่อยของป่าชาย
เลน ลำตัวมีสีเทาอ่อนอมฟ้าหรือเขียวมะกอก ท้องสีจางทางและครีบบมี
สีแดงหรือส้ม ไม่มีแถบขาวบนขอบครีบบางส่วนบน

ภาพที่ 10 ปลากตเขี้ยวหรือปลาดุกัง

สำหรับสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ นอกจากปลา ได้แก่

กุ้งแชบ๊วย (Banana shrimp: *Fenneropenaeus merguensis*) บางครั้งเรียก กุ้งลายเสือ เป็นกุ้งที่เติบโตในทะเลและสามารถอาศัยในป่าชายเลนได้ ลำตัวเรียวยาว หัวค่อนข้างเล็ก นัยน์ตาโต ลำตัวสีขาวอมเหลืองอ่อน และมีจุดสีน้ำตาล สีเขียวแก่และเขียวอ่อนกระจายอยู่ทั่วไปสันบนปล้องท้องและกรีมี่สีน้ำตาลปนแดง โคนกรีมี่สีดำ หนวดคู่ที่ 2 มีสีน้ำตาลแดงไม่มีลาย ขาเดินและรยางค์ว่ายน้ำมีสีเหลืองออกน้ำตาล ปลายขาว่ายน้ำมีสีแดงอ่อน

ภาพที่ 11 กุ้งแชบ๊วย

กุ้งกุลาดำ (Tiger prawn: *Penaeus monodon*) จัดเป็นกุ้งทะเลที่อาศัยบริเวณน้ำลึกห่างออกจากฝั่ง สามารถเจริญได้ดีบริเวณป่าชายเลน ลักษณะทั่วไปมีหนวดสีดำลายไม่เด่นชัด ลำตัวสีแดงอมน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้ม เปลือกเกลี้ยงไม่มีขน มีลายพาดขวางด้านหลังประมาณ 9 ลาย สีออกน้ำตาลเข้มข้างแถบสีขาว ขาสำหรับเดินมีสีแดงปนดำ สำหรับขาว่ายน้ำมีสีน้ำตาลปนน้ำเงิน โคนสีขาว

ภาพที่ 12 กุ้งกุลาดำ

หอยนางรม (Oyster) อยู่ในวงศ์ Ostreidae หอยนางรมที่พบในพื้นที่ที่จะเป็นหอยนางรมค่อนข้างมีขนาดใหญ่ที่เรียกว่า หอยตะโกรม (*Crassostrea belcheri*) และ หอยตะโกรมกรมดำ (*C. lugubris*) มีลักษณะเป็นกาบ 2 ฝา หนาแข็ง มีขนาดไม่เท่ากัน สีน้ำตาลหรือเทา กาบบนใหญ่และแบนกว่ากากล่าง กากล่างโค้งเว้า ซึ่งตัวหอยจะติดอยู่ด้านที่มีเนื้อฝังอยู่จะเว้าลึกลงคล้ายรูปถ้วยหรือจาน และยึดติดกับวัตถุแข็ง เปลือกหอยเป็นพวกหินปูน

ภาพที่ 13 หอยนางรม

ปูทะเล (*Scylla serrata*) มีกระดองกลมรีรูปไข่ สีดำปนแดงหรือน้ำตาลแก่ ขอบระหว่างนัยน์ตามีหนาม 4 อัน ด้านข้างนัยน์ตาแต่ละข้างมีหนามข้างละ 8-9 อัน ก้ามมีหนามแหลม ตัวผู้จะมีก้ามใหญ่แข็งแรงกว่าตัวเมีย เลือดมีสีฟ้าใส เมื่อถูกความร้อนจะเป็นสีครีมขาว

ภาพที่ 14 ปูทะเล

ช่วงเวลาในการจับ

กลุ่มจับปลาด้วยมือถูกตั้งฉายาว่า “พญานาคแห่งคลอง ตูหยง” ซึ่งมีเฉพาะในพื้นที่หมู่ 6 ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัด สงขลา จะรวมกลุ่มกันจับปลาด้วยมือทุกวันในช่วงน้ำแล้ง หรือช่วง ปลายมกราคมจนถึงเดือนเมษายนของทุกปี และในแต่ละวันจับช่วง กระแสน้ำลง (บริเวณที่ถูกน้ำท่วมไหลขึ้นมาอีก ซึ่งเรียกว่า น้ำหนีฝั่ง: ebb tide) ใช้เวลาการจับ 2-3 ชั่วโมง นานที่สุดคือ 5 ชั่วโมง หรือ จนกระทั่งกระแสน้ำขึ้น (กระแสน้ำไหลท่วมชายฝั่งต่ำหรือท่วมลำน้ำ สายเล็ก: flood tide)

ลักษณะพื้นที่

บริเวณริมคลองที่มีต้นโกงกางเจริญเติบโตจะเป็นพื้นที่ที่มีปลา อยู่ชุกชุม ปลาบางชนิดจะอยู่ตามโคลนผิวดินใต้น้ำ หรือว่ายบนผิวน้ำ บางชนิดฝังตัวอยู่ในดิน เป็นต้น กลุ่มจับปลาด้วยมือจะใช้พื้นที่บริเวณ นี้ในการหาปลา โดยใช้อวนที่เตรียมมาล้อมวงเกี่ยวไว้กับรากอากาศต้น โกงกางทางด้านบน ส่วนด้านล่างใช้เท้าเหยียบปลายอวนให้ลงดินเพื่อ กั้นปลาออก กลุ่มจับปลาจะอยู่ภายในอวนที่ล้อมและทำการจับ บางครั้งดำลงไปจับปลาใต้ผิวน้ำ

ภาพที่ 15 กลุ่มจับปลาด้วยมือจากชุมชนทุ่งลาน บ้านคลองชุด ตำบลปากบาง อำเภอกะทู้ จังหวัดสงขลา

เครื่องมืออุปกรณ์ในการจับปลาด้วยมือ

เครื่องมือที่สำคัญประกอบด้วย อวน หมวกไหมพรมแบบสวม ทั้งสี่ระยะ ถังมือถูงเท่ากับหอยบาด เรือ น้ำมันเบนซิน 1 ลิตร ลังโพน ถูงตาข่ายใส่ปลา (ภาษามลายูเรียก ระยุด)

ภาพที่ 16 การแต่งตัวเพื่อจับปลาด้วยมือ และถูงตาข่ายรวบรวมปลาที่จับได้

แหล่งตลาดซื้อขาย

ปกติแล้วกลุ่มจับปลาด้วยมือจะจับปลาเพื่อนำมาบริโภคภายในครอบครัวเป็นหลัก หากเหลือจากการบริโภคจึงนำไปขาย อย่างไรก็ตาม ปลาที่เจริญเติบโตตามธรรมชาติ ไม่ได้เลี้ยงในบ่อจะมีราคาสูงกว่า ซึ่งผู้รับซื้อส่วนใหญ่จะเป็นแม่ค้าเฉพาะที่จะนำไปขายให้กับตลาดบน หรือลูกค้าที่มีกำลังซื้อที่มารับซื้อถึงที่โดยตรง บางครั้งจะนำไปขายตามตลาดนัด ได้แก่ตลาดนัดวันอาทิตย์ในเมืองเทพา ตลาดนัดวันอังคารที่เกาะสะบ้า ในส่วนของราคา ปลาที่จับมาได้จากธรรมชาติด้วยวิธีการจับปลาด้วยมือจะมีราคาสูงกว่าการจับแบบทั่วไป เช่น ราคาปลากะพง โดยปกติถ้าเป็นปลาที่เลี้ยงในกระชังขายราคาก็โลกรัมละ 120-150 บาท แต่ถ้าเป็นปลากะพงจากธรรมชาติจะขายราคาก็โลกรัมละ 200-250 บาท ปลากระบอกจะขายในราคาก็โลกรัมละ 180-250 บาท ปลาชี่ตั้งขายในราคาก็โลกรัมละ 150 บาท เป็นต้น

ภาพที่ 17 แม่ค้ารับซื้อปลาจากกลุ่มจับปลาด้วยมือเพื่อนำมาขายที่ตลาดนัดเทพา
ทุกวันอาทิตย์

ทีมในการจับปลาด้วยมือ

ปัจจุบันกลุ่มจับปลาด้วยมือ บ้านคลองขุด ต.ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา ประกอบด้วย

นางมารีเยาะ สมาน

นางหวน หัดเลาะ

นางสาลิณี จาโรจน์ยา

นางแอส๊ะ มะแซ

นางรอฮานา เดหล่า

นายปรีดา ระหมันยะ

กลุ่มดังกล่าวได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจับปลาด้วยมือให้กับลูกหลานของตนเองเพื่อสืบทอดเช่น นายไอยูบ หัดเลาะ นายฮานาฟี เหมนคร ด.ช.อิมรอน ระหมันยะ ด.ช.อันวา ระหมันยะ นางสาวปีเยาะ ชายเร๊ะ นอกจากนี้ กลุ่มจับปลาด้วยมือยังมีการจัดอบรมเรียนรู้ภูมิปัญญาการจับปลาด้วยมือให้กับเยาวชนโดยร่วมกับเครือข่ายชุมชนรักษัวัฒนธรรมชาติอีกด้วย

บทสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ

“วันไหนไม่จับปลา อยู่ไม่ได้ ไม่ยอมให้ใครมาทำลาย ค้าน
เต็มที่ เพราะเราจะหาปลา วันก่อนให้แพะหนึ่งตัวทำบุญหลังจากที่
ไล่โรงไฟฟ้าถ่านหินเทพาได้” หวอ หัดเลาะ กล่าว

ภาพที่ 17 นางหวอ หัดเลาะ สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ หมู่ 6 ต.ปากบาง อ.
เทพา จ.สงขลา

หวนถือเป็นพี่ใหญ่แห่งกลุ่มจับปลาคลองตูหยงที่เป็นผู้คิดริเริ่มนำความรู้ที่สะสมจากประสบการณ์บวกกับการเรียนรู้จากวิถีของบรรพบุรุษมาประยุกต์ใช้ได้อย่างลงตัวและเป็นบุคคลที่วางรากฐานในกฎกติกาการจับปลาด้วยมือโดยยึดหลักแห่งความถูกต้องและแบ่งปันจัดเป็นบุคคลตัวอย่างและเป็นผู้นำที่ดีของชุมชน 40 กว่าปีในการจับปลาด้วยมือ หวนจับสัตว์น้ำในบริเวณที่กันพื้นที่ด้วยอวนเพื่อจับสัตว์น้ำได้ทุกชนิด ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของหวนเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนๆ ที่มาร่วมเรียนรู้และปฏิบัติตามกันได้อย่างง่ายดาย หวนเล่าให้ฟังว่า ครั้งแรกชวนหลานไปคือ ฮารอมัยอุสัน เหมนคร หลังจากนั้นได้ชวนญาติพี่น้องไปร่วมจับปลากัน บางคนไม่สามารถจับได้เพราะว่ายน้ำไม่เป็น สำลักน้ำก็เลิกกันไป แต่บางคนก็เอาห้วงยางไปก็จับได้สนุกกันยกใหญ่ แต่ส่วนใหญ่คนที่ว่ายน้ำเป็นจะชื่นชอบและติดใจในการจับปลาด้วยมือก็จะไปทุกวันเป็นทีม การจับปลาด้วยมือต้องร่วมกันเป็นทีมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จับคนเดียวจะยากและไม่สนุก หากจับปลาตัวใหญ่ได้ตั้งแต่ 2 กิโลกรัมขึ้นไปจะนำมาแบ่งปันกันหรือไม่ก็ทำบุญกันก่อนหน้านี้นี้ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์นี้ แต่หลังจากที่เราต้องใช้อุปกรณ์บางอย่างร่วมกันเช่น อวนที่ใช้กันพื้นที่ในการจับ จึงคิดกฎนี้ขึ้นมา ซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีกับกลุ่มของตนเอง อย่างไรก็ตาม สัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่มีทั้ง ปลาหมอเทศ ปลากระบอก ปลากะพง ปลาตุ๊กทะเล ปลาชี่

ตั้งหรือสลิดหิน กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วยหรือกุ้งขาว โดยเฉพาะปูดำเดินๆ ไปเหยียบก็หนีบขึ้นมาเลย แต่เดี๋ยวนี้จะหายากหน่อย เนื่องจากชาวประมงอื่นใช้อุปกรณ์ตกปู (เงินโต) กันเยอะ แต่ก่อนไปหาปลาแถวคลองสายโวกี้ใกล้ๆด่านเกาะหม้อแกง ปลาเยอะมากจริง ๆ แต่หลังจากที่มีโรงงานยางพาราแถวบ้านปริง จังหวัดปัตตานี มาตั้งและทิ้งน้ำเสีย ทำให้ปลาหายไป ก็ไม่ได้ไปหาปลาแถวนั้นอีกเลย ในแต่ละวันจะจับปลาได้เฉลี่ยวันละ 10 กิโลกรัมขึ้นไป บางครั้งจับปลากะพงได้ตัวละ 8 กิโลกรัมบ้าง 5 กิโลกรัมบ้าง

“ถ้ามีโรงงานอะไรมา มีผลกระทบหมด ประท้วงอย่างเดียว
ไม่กลัว” มารียะฮะ สมาน กล่าว

ภาพที่ 18 นางมารียะฮะ สมาน สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ หมู่ 6 ต.ปากบาง อ.
เทพา จ.สงขลา

มารีเยาะเป็นหนึ่งในกลุ่มจับปลาด้วยมือที่ได้รับการชักชวนจากหวน หัดเลาะซึ่งเป็นพี่สาว เริ่มจับปลาด้วยมือเมื่ออายุ 20 ปี ขณะนี้อายุ 57 ปี จับปลามา 37 ปีแล้ว เป็นหนึ่งในวิทยากรสอนการจับปลาด้วยมือให้กับเยาวชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป มีความสุขทุกครั้งที่ได้ไปจับปลาและมีความเห็นว่าถ้ามีโรงงานอะไรมาจะมีผลกระทบหมด เพราะน้ำเสียต้องไหลเข้ามาตามสายคลองตามแยกต่าง ๆ น้ำไม่ได้มีลักษณะอยู่นิ่ง แต่เป็นน้ำไหล เหมือนบางช่วงของคลองตูหยงที่มีนาุ้งเช่นจะไม่ค่อยมีปลาให้จับเพราะปล่อยน้ำเสียลงคลอง

“ไม่อยากให้ลอกคลอง ปลาจะไม่มีที่อยู่ ปลาจะหนีไปอยู่ที่อื่น เพราะปลาจะไม่มีที่หลบซ่อนและพึ่งพิง” สาลิณี จาโรจน์ยากล่าว

ภาพที่ 19 นางสาวสาลิณี จาโรจน์ยาก สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ หมู่ 6 ต.ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา

สาธิตีเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือมาเป็นเวลา 20 ปีมาแล้ว เป็นสมาชิกกลุ่มเริ่มแรก ที่มีหวอ หัดเลาะ มาริเยาะ สมาน และเม้าะอิ เหมนคร (เสียชีวิตแล้ว) โดยเล่าให้ฟังว่าเริ่มแรกเดิมที่ได้จับปลาตาม หวอ หัดเลาะซึ่งเป็นพี่ใหญ่ที่นำทีมที่คิดค้นวิธีการจับปลาด้วยมือ โดยสังเกตจากธรรมชาติของปลาที่อาศัยอยู่ตามโคลนเลนริมคลอง ตอนแรกก็มๆ แล้วศึกษาวิธีการไปเรื่อย ๆ จนได้วิธีการจับปลาขึ้นมา ในอดีตจะใช้อวนชนิดเอ็นล้อมบริเวณที่จะจับแต่เนื่องจากปลาจะเข้าไปติดและขาดทำให้ใช้อวนไม่ได้อีก จึงเปลี่ยนจากอวนเอ็นเป็นอวนด้าย ซึ่งอวนชนิดนี้ปลาจะไม่ติดตาอวนทำให้ใช้งานซ้ำได้ตลอด อวนที่ใช้มาจากการซื้อร่วมกัน ซึ่งหวอ หัดเลาะได้ออกความคิดว่าหากใครจับปลาตัวใหญ่ได้ควรนำมาทำบุญร่วมกันไม่ควรนำไปขาย เพราะการจับปลาด้วยมือต้องจับร่วมกันเป็นทีมและใช้อุปกรณ์ร่วมกันอย่างอวนตาข่าย นี่เป็นที่มาของหลักการจับปลาด้วยมือเบื้องต้นที่มีการตั้งกฎเกณฑ์หรือกติกาขึ้นจากประสบการณ์และวิถีการดำเนินชีวิตที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนดังกล่าว สาธิตียังเล่าต่อว่า มีความสุขทุกครั้งที่ได้ลงจับปลาด้วยมือ ใครชวนไปไหนจะไม่ไป จะไปหาปลาก่อนเพราะชอบและรัก เคยจับปลากะพงได้ตัวละ 10 กิโลกรัม ซึ่งเป็นครั้งแรกและครั้งเดียว ตอนนั้นยังไม่ได้ตั้งกติกาเรื่องต้องทำบุญหากได้ปลาตัวใหญ่ ทุกวันนี้จะจับปลาเฉลี่ยได้ประมาณวันละ 10 กิโลกรัมหรือครึ่งถังโฟม ส่วนใหญ่เป็น

ปลากระบอก ปลาชู้ตั้ง ปลากะพง โดยจะนำมาบริโภค มีขายบ้างตามตลาดนัด เช่น นำไปขายตลาดนัดทุ่งหญ้า หรือตลาดนัดเกาะสะบ้าทุกวันอังคาร เป็นต้น ส่วนสัตว์น้ำอื่น ๆ อย่างปูจะไม่กล้าจับ กลัวถูกหนีบมือ จะมีแต่หอย หัดเลาะที่มีความชำนาญและมีความกล้าหาญจับสัตว์น้ำได้ทุกชนิด จึงยกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มจับปลาด้วยมือ

“รัก และผูกพันมากกับคลองตูหยง ไม่อยากให้ใครมาทำลาย” แอเส้าะ มะแซ กล่าว

ภาพที่ 20 นางแอเส้าะ มะแซ สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ หมู่ 6 ต.ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา

แอสैसेเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือ ได้เข้าร่วมการจับปลาด้วยมือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นเวลา 2 ปีแล้ว ถือเป็นมือใหม่ของกลุ่ม มาร่วมจากการชักชวนของเพื่อนๆ ในชุมชน รู้สึกสนุกและได้จับร่วมกันเป็นทีมกับเพื่อนๆ ซึ่งก่อนหน้านี้จับปลาด้วยวิธีอื่น ช่วงเวลาในการจับปลาจะอยู่ช่วงเดือน 4 จนถึงเดือน 10 ในวันที่น้ำแห้งหรือน้ำลด บางวันน้ำลดตอนเก้าโมงเช้า บางวัน ช่วงบ่าย จะจับไปเรื่อย ๆ จนน้ำขึ้นถึงจะเลิก เฉลี่ยจับได้วันละ 4-5 กิโลกรัม เคยจับได้มากที่สุด 20 กิโลกรัม ส่วนใหญ่จับปลามาบริโภค แต่ถ้าจับได้มากจะนำไปขาย ปลาที่จับได้คือ ปลากระบอกจะจับได้เป็นประจำ ปลาหมอเทศ ปลาตุ๊กทะเล จับได้นาน ๆ ครั้ง และสัตว์ชนิดอื่นที่จับได้ คือ กุ้งขาว นอกจากนี้ แอสैसेมีคติในการลงจับปลาด้วยมือ คือ เวลาลงน้ำจะไม่พูดของที่ไม่ดี เช่น มีจระเข้อยู่ในน้ำ เป็นต้น แต่โดยส่วนตัวแล้วจะเข้จะไม่อยู่ในที่ ๆ มีคนพลุกพล่าน และตลอดชีวิตในการหาปลาในคลอง ยังไม่เคยพบจระเข้ในคลองตุงหยังแต่อย่างใด

“คลองตอหยงมีป่าโกงกางที่มีปลาหลายชนิด หลายพันธุ์ วัน
หนึ่งหากมีโรงไฟฟ้าถ่านหินมา ปลาจะอยู่ไม่ได้เพราะน้ำเสีย ปลา
เหล่านี้จะตาย” อาयูป หัตตะเลาะ กล่าว

ภาพที่ 21 นายอายูป หัตตะเลาะ สมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือรุ่นใหม่ หมู่ 6 ต.ปาก
บาง อ.เทพา จ.สงขลา

อายุบเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มจับปลาด้วยมือรุ่นใหม่ที่ได้รับ การถ่ายทอดและการชักชวนจากหวอ หัดเลาะซึ่งเป็นป่าของอายุบ ครั้งแรกที่ลงจับปลาด้วยมือกำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ตอนนั้นพอที่จะจับปลาได้ เพราะตอนเด็ก ๆ มีประสบการณ์จับปลา ตามทุ่งนาอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนกัน ครั้งแรกที่จับยังได้ปลา ไม่เยอะ เพราะยังจับไม่ค่อยเป็น เทคนิคบางอย่างต้องเรียนรู้จากผู้ใหญ่ แต่เวลาได้ปลาแล้วรู้สึกสนุกมีความสุข จนตอนนี้กำลังศึกษาอยู่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นโรงเรียนกินนอนประจำที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อถึงช่วงวันหยุดและกลับบ้านจะเข้าร่วมกลุ่มจับ ปลาด้วยมือตลอดมา ส่วนใหญ่จะจับได้ปลากระบอกจะจับง่ายเพราะ ปลาจะว่ายลอยอยู่ผิวน้ำบริเวณรากโกงกาง ตามต้นไม้ล้ม หรือต้นไม้ที่ ตายแล้ว และบริเวณตามโขดหิน ยังมีปลาหมอเทศ ปลาชี่ดั่งที่สามารถ จับได้เพราะทั้งสองชนิดจะนอนนิ่งฝังตัวอยู่ในดินเลน เราใช้มือคลำแล้ว จับที่หัวปลา กุ้งขาว กุ้งกุลาดำจะนอนที่ดินสามารถคลำแล้วจับได้เลย ปูจะจับได้นาน ๆ ครั้งเวลาที่ติดอวนโดยจะหักก้ามปูที่ติดอวนก่อนแล้ว ค่อยจับ สำหรับปลาดุกทะเลจะว่ายเวียนไปมาบริเวณอวน ไม่กล้าจับ จับยากเพราะมีหนามอยู่บนครีบ ส่วนใหญ่จะเป็นนักจับปลาด้วยมือรุ่น ใหญ่ที่มีความชำนาญและมีความรวดเร็วในการจับมาก ตนเองจะจับไม่ ทันและไม่เร็วเท่า บางครั้งรู้สึกขี้เกียจไปเลยเพราะจับสู้ไม่ได้ คนอื่นเอา

หมด รู้สึกเสียดาย และคิดว่าครั้งหน้าจะต้องจับให้ไวและมากกว่านี้
รู้สึกเกิดอยากแข่งขันขึ้นมา

การจัดอบรมเรียนรู้ภูมิปัญญาการจับปลาด้วยมือให้กับเยาวชน

เครือข่ายชุมชนรักษ์ธรรมชาติ (Green World Network) เป็นเครือข่ายที่ถูกจัดตั้งขึ้นจากคนในชุมชนพื้นที่อำเภอเทพา ซึ่งก่อนใช้ชื่อเครือข่ายคนสงขลาปัตตานีไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งเป็นเครือข่ายชาวบ้านที่ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินเทพา ตั้งแต่ปี 2557 ปัจจุบันเครือข่ายฯ มีพันธกิจเพื่อปกป้องสิทธิชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน โดยมีกิจกรรมหลักคือ รณรงค์ให้ความรู้ด้านสิทธิชุมชนและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนต่าง ๆ และ จัดตั้งชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนในการปกป้องสิทธิชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีอาจารย์ดิเรก เหมนคร ผู้อำนวยการโรงเรียนรักอิสลาม และอดีตอาจารย์ประจำสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นประธานเครือข่ายฯ ซึ่งเป็นคนเทพาตั้งแต่นำเนิด

ภาพที่ 22 อาจารย์ดิเรก เหมนคร ผู้อำนวยการโรงเรียนนรกษอิสลาม และอดีตอาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นประธานเครือข่ายฯ

การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหนึ่งในกิจกรรมของทางเครือข่ายฯ ในการเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกอันล้ำค่า และมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน โปรแกรมมหัศจรรย์คลองตูลอง 1 วัน เป็นโปรแกรมการเรียนรู้วิถีภูมิปัญญา “การจับปลาด้วยมือ” ด้วยการลงปฏิบัติสำหรับผู้ที่สนใจต้องการสัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองโดยตรง โดยมีวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้ชีวิตทั้งชีวิตต่อวิถีดังกล่าว ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมอบรมจะได้รับประกาศนียบัตรผ่านการอบรม “การจับปลาด้วยมือ” จากทางเครือข่ายฯ อีกด้วย

ภาพที่ 23 ประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเครือข่ายชุมชนรักษ์ธรรมชาติ (Green World Network)

ลิงค์ที่เกี่ยวข้อง

<https://www.facebook.com/610208625792843/videos/291080321513767/>

<https://mgronline.com/south/detail/9580000009593>

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 3. 2551. คู่มือศึกษา พืชสมุนไพรป่าชายเลน. พิมพ์ครั้งที่ 1 สงขลา: บริษัทหาดใหญ่เบสท์เซลล์ แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.

โกวิทย์ พวงงาม. 2553. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

บุญชอบ สุทมนัสวงศ์. 2555. ทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดสงขลา. <http://slbkb.psu.ac.th/jspui/bitstream/2558/1162/1/Mangrove%20Songkla.pdf>

สุมิตรา แสงวนิชย์และดิเรก เหมนคร. 2559. ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชป่าริมคลองตู่หยง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา การประชุมวิชาการระดับชาติ วลัยลักษณ์วิจัยครั้งที่ 8 อาคารปฏิบัติการเทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ วันที่ 7-8 กรกฎาคม 2559 หน้า 63-70.

สรายุทธ บุญยะเวชชีวิน และ รุ่งสุริยา บัวสาลี. 2554. ป่าชายเลนนิเวศวิทยาและพรรณไม้. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร

สัตว์ในระบบนิเวศป่าชายเลน . http://www.saranukromthai.or.th/Ebook/BOOK26/pdf/book26_8.pdf สืบค้นเมื่อ 24/12/61